

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ιανουάριος 1957

Η ιστορία που ακολουθεί θα μπορούσε να είναι η χειρότερη ιστορία που έχει αφηγηθεί ποτέ κανείς, αν δεν είχε συμβεί, με κάθε λεπτομέρεια, ακριβώς όπως την παραθέτω.

Αυτό είναι το θέμα με την πραγματική ζωή· όλα μοιάζουν εντελώς απίθανα μέχρι τη στιγμή που αρχίζουν να συμβαίνουν. Η εμπειρία μου ως αστυνομικού, αλλά και τα γεγονότα του ίδιου του παρελθόντος μου επιβεβαιώνουν αυτή την παρατήρηση. Τίποτα στη ζωή μου δεν ήταν ιδιαίτερα πιθανό. Έχω όμως την έντονη εντύπωση ότι το ίδιο ισχύει για όλους. Το βιβλίο με τις ιστορίες που συνθέτουν τον εαυτό μας μοιάζει υπερβολικό ή προϊόν φαντασίας μέχρι τη στιγμή που ανακαλύπτουμε ότι ζούμε μέσα στις λεκιασμένες και τσακισμένες σελίδες του.

Οι Έλληνες έχουν φυσικά την κατάλληλη λέξη γι' αυτό: «μυθολογία». Η μυθολογία εξηγεί τα πάντα, από τα φυσικά φαινόμενα μέχρι το τι συμβαίνει όταν πεθαίνεις και πας στον κάτω κόσμο ή όταν κλέβεις απερίσκεπτα ένα κουτί σπέρτα από τον Δία. Όπως τυχαίως μάλιστα οι Έλληνες έχουν άμεση σχέση με αυτή την ιστορία. Ίσως και με κάθε ιστορία, αν το καλοσκεφτείς. Έλληνας ήταν στο κάτω κάτω ο πατέρας της σύγχρονης αφήγησης, ο Όμηρος, παρότι ήταν τυφλός ή, πιθανότατα, δεν υπήρξε καν.

Όπως πολλές ιστορίες, έτσι κι αυτή μπορεί να βελτιωθεί πολύ αν συνοδευτεί από ένα δυο ποτά. Εμπρός, λοιπόν. Κάντε το. Πιείτε ένα, κερνάω. Σίγουρα μου αρέσει το ποτό, αλλά δεν είμαι και

τελειωμένη περίπτωση. Ούτε κατά διάνοια. Ελπίζω ειλικρινά να μπορέσω να πάω ένα βράδυ για ένα ποτό και να ξυπνήσω με πλήρη αμνησία σε ένα ατμόπλοιο που θα έχει σαλπάρει για μέρη που δεν θα έχω ξανακούσει ποτέ.

Μάλλον αυτή είναι η ρομαντική πλευρά του εαυτού μου. Πάντα μου άρεσε να ταξιδεύω, ακόμη κι όταν ήμουν απόλυτα ευχαριστημένος να μείνω στο σπίτι. Θα μπορούσατε να πείτε ότι ήθελα απλώς να ξεφύγω. Από τις Αρχές κυρίως. Κι ακόμα το θέλω, η αλήθεια να λέγεται, αν και δεν λέγεται συχνά. Όχι στη Γερμανία. Όχι για μένα, και αρκετούς άλλους σαν εμένα. Για μας το παρελθόν είναι σαν τον εξωτερικό τοίχο του προαυλίου μιας φυλακής: το πιθανότερο είναι πως δεν θα βγούμε ποτέ από αυτόν. Ούτε πρέπει βέβαια να μας αφήσουν να βγούμε, αν σκεφτείς ποιοι ήμασταν και τι κάναμε.

Πώς να εξηγήσει όμως κανείς τι συνέβη; Αυτή την απορία έβλεπα συχνά στα μάτια των Αμερικανών πελατών του Γκραντ Οτέλ στο Καπ Φερά, όπου μέχρι πρόσφατα ήμουν κονσιέρζ, όταν συνειδητοποιούσαν ότι ήμουν Γερμανός: Πώς μπόρεσαν οι συμπατριώτες σου να σκοτώσουν τόσους ανθρώπους; Ε, λοιπόν, το πράγμα έχει ως εξής: όταν πας σε μια μεγάλη ψαραγορά, καταλαβαίνεις πόσο ξένη και διαφορετική μπορεί να είναι η ζωή· είναι δύσκολο να φανταστείς ότι τα αλλόκοτα, απειλητικά, γλοιώδη πλάσματα που βλέπεις αραδιασμένα στους πάγκους είναι δυνατόν να υπάρχουν και, μερικές φορές, όταν κοιτάζω τους συνανθρώπους μου αισθάνομαι ακριβώς το ίδιο.

Όσον αφορά εμένα, μοιάζω με στρείδι. Χρόνια πριν – τον Ιανουάριο του 1933 για την ακρίβεια – μπήκε λίγη άμμος στο κέλυφος και άρχισε να με ενοχλεί. Αν όμως υπάρχει μαργαριτάρι μέσα μου, μάλλον είναι μαύρο. Για να είμαι ειλικρινής, έκανα κάποια πράγματα στον πόλεμο για τα οποία δεν είμαι καθόλου περήφανος. Δεν είναι και τόσο ασυνήθιστο. Τα έχει αυτά ο πόλεμος. Κάνει όλους όσους πολεμάνε να αισθάνονται πως είναι εγκληματίες,

πως έχουν κάνει κάτι κακό. Εκτός από τους πραγματικούς εγκληματίες, φυσικά· δεν έχει βρεθεί ακόμα μέθοδος που να τους κάνει να αισθανθούν άσχημα για οτιδήποτε. Με μία εξαίρεση: τον δήμιο της φυλακής του Λάντσμπεργκ. Όταν του δοθεί η ευκαιρία, μπορεί να προκαλέσει κρίση συνείδησης στον οποιονδήποτε.

Επισήμως, όλα αυτά είναι πλέον παρελθόν. Η εθνικοσοσιαλιστική μας επανάσταση και ο καταστροφικός πόλεμος που προέκυψε από αυτήν έχουν τελειώσει και η ειρήνη που απολαμβάνουμε από τότε δεν είναι, χάρη στους Αμερικανούς τουλάχιστον, καθόλου καρχηδόνια.* Έχουμε σταματήσει προ πολλού να στέλνουμε κόσμο στην αγχώνη και όλοι, πλην τεσσάρων, από τις αρκετές εκατοντάδες εγκληματιών πολέμου που συνελήφθησαν και μπήκαν ισόβια στη φυλακή του Λάντσμπεργκ έχουν αποφυλακιστεί. Πιστεύω πραγματικά ότι η νέα Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας μπορεί να γίνει εξαιρετική χώρα όταν θα έχουμε τελειώσει τα μερεμέτια. Ολόκληρη η Δυτική Γερμανία μυρίζει φρέσκια μπογιά και όλα τα δημόσια κτίρια ανακατασκευάζονται σχεδόν εξ ολοκλήρου. Οι αετοί και οι σβάστικες έχουν εκλείψει από καιρό, αλλά πλέον οβήνονται ακόμη και τα ίχνη τους, όπως ο Λέον Τρότσκι από παλιές φωτογραφίες του Κομμουνιστικού Κόμματος. Στη διαβόητη μπιραρία Χοφμπροϊχάους του Μονάχου** – εκεί ίσως περισσότερο απ' οπουδήποτε αλλού – έχουν κάνει ό,τι μπορούν για να καλύψουν τις σβάστικες στη θολωτή κρεμ οροφή, αν και ακόμα μπορεί να διακρίνει κανείς τη θέση τους. Αν δεν

* Μετά το τέλος του τρίτου καρχηδονιακού πολέμου, στα μέσα του δεύτερου αιώνα π.Χ., η Ρώμη κατέστρεψε ολοσχερώς την Καρχηδόνα και πήρε σκλάβους όσους Καρχηδόνιους επέζησαν, ώστε να μη χρειαστεί να εμπλακεί σε άλλο πόλεμο με την πόλη αυτή. (Σ.τ.Μ.)

** Η πιο διάσημη μπιραρία της πόλης, η οποία πριν και κατά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο χρησιμοποιούνταν από τους ναζί για τις συγκεντρώσεις τους. Εκεί μάλιστα διακήρυξε ο Χίτλερ τις 25 θέσεις του εθνικοσοσιαλιστικού κόμματος το 1920. (Σ.τ.Μ.)

ήταν αυτές – τα δακτυλικά αποτυπώματα του ναζισμού – θα ήταν εύκολο να πιστέψει κανείς ότι οι ναζί δεν υπήρξαν ποτέ και τα δεκατρία χρόνια της ζωής υπό τον Αδόλφο Χίτλερ δεν ήταν παρά ένας τρομακτικός γοτθικός εφιάλτης.

Μακάρι να σβήγονταν με την ίδια ευκολία και τα σημάδια και τα ίχνη του ναζισμού από τη δηλητηριασμένη, διχασμένη ψυχή του Μπέρνι Γκούντερ. Γι' αυτούς, αλλά και για άλλους, περίπλοκους λόγους, τους οποίους δεν θα εξηγήσω εδώ, οι μόνες στιγμές που είμαι πραγματικά ο εαυτός μου αυτές τις μέρες είναι, εξ ανάγκης, όταν βρίσκομαι μόνος μου. Τον υπόλοιπο καιρό είμαι αναγκασμένος να είμαι κάποιος άλλος.

Γεια σας, λοιπόν. Ο Θεός μαζί σας, όπως λέμε εδώ στη Βαυαρία. Το όνομά μου είναι Κρίστοφ Γκαντς.

ΕΝΑ

Ένας φονικός άνεμος λυσομανούσε στους δρόμους του Μονάχου ενώ πήγαινα στη δουλειά εκείνη τη νύχτα. Ήταν από εκείνους τους ψυχρούς, ξηρούς βαναρικούς ανέμους που φυσάνε από τις Άλπεις ξυρίζοντας σαν καινούργιο ξυράφι και σε κάνουν να εύχσαι να ζούσες σε πιο θερμά κλίματα ή να είχες καλύτερο παλτό ή, τουλάχιστον, μια δουλειά που δεν θα σε ανάγκαζε να χτυπάς κάρτα στις έξι το βράδυ. Είχα κάνει αρκετές νυχτερινές βάρδιες όταν ήμουν στο Ανθρωποκτονιών του Βερολίνου, οπότε θα έπρεπε να είχα συνηθίσει τα μελανιασμένα δάχτυλα και τα παγωμένα πόδια, πόσο μάλλον την έλλειψη ύπνου και τον ελεεινό μισθό. Τέτοιες νύχτες όμως ένα νοσοκομείο γεμάτο κόσμο δεν είναι το μέρος όπου θα ήθελε κανείς να είναι καταδικασμένος να δουλεύει ως επιστάτης μέχρι την αυγή. Θα έπρεπε να κάθεται δίπλα στη φωτιά, σε μια ωραία μπιραρία, με μια ξανθιά μπίρα με πλούσιο αφρό στο χέρι, ενώ η γυναίκα του θα περίμενε στο σπίτι, υπόδειγμα συζυγικής πίστης, υφαίνοντας ένα σάβανο και σχεδιάζοντας να γλυκάνει τον καφέ του με κάτι πιο θανατηφόρο από μια επιπλέον κουταλιά ζάχαρη.

Όταν λέω βέβαια ότι ήμουν νυχτερινός επιστάτης, θα ήταν πιο ακριβές να πω ότι ήμουν υπάλληλος του νεκροτομείου, αλλά η φράση νυχτερινός επιστάτης ακούγεται καλύτερα όταν έχεις πιάσει την κουβέντα. Το «υπάλληλος νεκροτομείου» κάνει πολλούς να αισθάνονται άβολα. Κυρίως τους ζωντανούς. Όταν όμως

έχεις δει τόσα πτώματα όσα έχω δει εγώ, δεν σκοτίζεσαι από την ύπαρξη τόσου θανάτου γύρω σου. Μπορείς να τον αντέξεις σε οποιαδήποτε ποσότητα ύστερα από τέσσερα χρόνια στο σφαγείο της Φλάνδρας. Εξάλλου, η δουλειά είναι δουλειά και, από τη στιγμή που οι δουλειές σπάνιζαν εκείνες τις μέρες, δεν κοιτούσες τον γάιδαρο στα δόντια, ούτε καν εκείνο τον κουτσό που μου είχαν χαρίσει, χωρίς καν να τον δω, έξω από τις πόρτες του τοπικού εργοστασίου κόλλας οι παλιοί μου σύντροφοι στο Πάντερμπορν-μου είχαν βρει τη δουλειά στο νοσοκομείο αφού μου είχαν δώσει νέα ταυτότητα και πενήντα μάρκα. Μέχρι να βρω λοιπόν κάτι καλύτερο, εγώ είχα ξεμείνει μ' αυτήν και οι πελάτες μου είχαν ξεμείνει μ' εμένα. Πάντως δεν είχα ακούσει κανέναν τους να παραπονιέται για τις υπηρεσίες που τους πρόσφερα.

Θα έλεγε κανείς πως οι νεκροί μπορούν να φροντίσουν τον εαυτό τους, αλλά, φυσικά, στα νοσοκομεία πεθαίνουν άνθρωποι όλη την ώρα και, όταν συμβαίνει αυτό, συνήθως χρειάζονται λίγη βοήθεια για να μετακινηθούν. Φαίνεται πως οι μέρες της εκπαράθισης των ασθενών έχουν περάσει. Δουλειά μου ήταν να παίρνω τα πτώματα από τους θαλάμους και να τα κατεβάζω στον οίκο του θανάτου, όπου τα έπλενα πριν τα αφήσω έξω για να τα παραλάβουν οι νεκροθάφτες. Τον χειμώνα δεν μπαίναμε στον κόπο να ψύξουμε τα πτώματα ούτε να ψεκάσουμε για τις μύγες. Δεν χρειαζόταν. Στο νεκροτομείο η θερμοκρασία ήταν ελάχιστους βαθμούς πάνω από το μηδέν. Τον περισσότερο καιρό δούλευα μόνος και ύστερα από έναν μήνα στο νοσοκομείο Σβάμπινγκ μάλλον είχα συνηθίσει τα πάντα – το κρύο, τη μυρωδιά και το αίσθημα μιας μοναξιάς που δεν ήταν απόλυτη, αν καταλαβαίνετε τι εννοώ. Μια δυο φορές ένα πτώμα κινήθηκε μόνο του – γίνεται κι αυτό πότε πότε, συνήθως λόγω του αέρα –, κάτι που πρέπει να παραδεχτώ ότι με τάραξε κάπως, χωρίς όμως να με εκπλήξει. Είχα περάσει τόσο καιρό μόνος, που είχα αρχίσει να μιλάω στο ραδιόφωνο. Τουλάχιστον από εκεί υπέθετα ότι έρχονταν οι φωνές. Ποτέ δεν

μπορείς να είσαι σίγουρος σε μια χώρα που γέννησε τον Λούθηρο, τον Νίτσε και τον Αδόλφο Χίτλερ.

Εκείνη τη νύχτα έπρεπε να ανέβω στα επείγοντα περιστατικά και να παραλάβω ένα πτώμα που θα προβλημάτιζε ακόμη και τον Δάντη. Μια βόμβα από τον πόλεμο – εκτιμάται ότι υπάρχουν δεκάδες χιλιάδες θαμμένες σε όλο το Μόναχο, κάτι που κάνει την ανοικοδόμηση επικίνδυνη – είχε εκραγεί στο κοντινό Μούζαχ σκοτώνοντας τουλάχιστον έναν και τραυματίζοντας αρκετούς άλλους σε μια τοπική μπιραρία, η οποία είχε υποστεί τις περισσότερες ζημιές από την έκρηξη. Την είχα ακούσει λίγο πριν ξεκινήσω τη βάρδια μου και μου είχε φανεί σαν επευφημίες που έρχονταν από την Άσγκαρντ.* Αν δεν είχα βάλει ήδη μονωτική ταινία για να μην κάνει ρεύμα, το τζάμι του παραθύρου μου θα είχε σπάσει. Μικρό το κακό λοιπόν. Πόση σημασία είχε άλλωστε ο θάνατος ενός ακόμη Γερμανού από βόμβα που είχε ρίξει τόσα χρόνια πριν ένα αμερικανικό ιπτάμενο φρούριο;

Ο νεκρός έμοιαζε σαν να είχε πρώτη θέση σε κάποιον ιδιαίτερο κύκλο της κόλασης, όπου τον είχε ξεσκίσει με τα δόντια του ένας πολύ θυμωμένος Μινώταυρος και τον είχε κόψει κομματάκια. Δεν θα ξαναχόρευε ποτέ, αν σκεφτείς ότι τα πόδια του ήταν κομμένα από το γόνατο, και είχε πολύ άσχημα εγκαύματα· το πτώμα του ανέδιδε μια ελαφριά μυρωδιά τσίγκνας, που γινόταν ακόμη πιο τρομακτική επειδή, με κάποιον αόριστο και ανεξήγητο τρόπο, μου άνοιγε την όρεξη. Μόνο τα παπούτσια του είχαν μείνει άθικτα· όλα τα άλλα – ρούχα, δέρμα, μαλλιά – αποτελούσαν ένα θέαμα αποκρουστικό. Τον έπλυνα προσεκτικά – το σώμα του ήταν σαν πινατά από γυάλινα και μεταλλικά θραύσματα – και έκανα ό,τι μπορούσα για να τον σουλουπώσω. Τα γυαλισμένα παπούτσια Salamander τα έβαλα σε ένα κουτί, μήπως και εμφανιζόταν κάποιος από την οικογένειά του για να αναγνωρίσει τον κακομοίρη.

* Ο τόπος κατοικίας των θεών στη σκανδιναβική μυθολογία. (Σ.τ.Μ.)

Ένα ζευγάρι παπούτσια μπορεί να πει πολλά, αλλά η συγκεκριμένη περίπτωση ήταν απελπιστική, λες και τις τελευταίες δώδεκα μέρες ο νεκρός σερνόταν στο χώμα δεμένος στο αγαπημένο άρμα κάποιου. Το μεγαλύτερο μέρος του προσώπου του έμοιαζε με μισό κιλό φρεσκοκομμένο κιμά σκύλου και ο ακαριαίος θάνατός του ήταν μάλλον ευτύχημα, αν και δεν θα έλεγα ποτέ ανοιχτά κάτι τέτοιο. Η ευθανασία αποτελεί ακόμα πολύ ευαίσθητο ζήτημα ανάμεσα σε πολλά άλλα ευαίσθητα ζητήματα στη σύγχρονη Γερμανία.

Δεν είναι να απορεί κανείς που υπάρχουν τόσο πολλά φαντάσματα σε αυτή την πόλη. Μερικοί περνούν όλη τους τη ζωή χωρίς να δουν ποτέ κάποιον· εγώ, πάλι, βλέπω συνεχώς. Ακόμη και φαντάσματα που κατά κάποιον τρόπο αναγνωρίζω. Δώδεκα χρόνια μετά τον πόλεμο ένιωθα σαν να ζούσα στο κάστρο του Φρανκενστάιν και κάθε φορά που κοιτούσα γύρω μου νόμιζα πως έβλεπα ένα σκεφτικό, θλιμμένο πρόσωπο που μισοθυμόμουν από το παρελθόν. Πολύ συχνά έμοιαζε με το πρόσωπο κάποιου παλιού συντρόφου, αλλά πού και πού έμοιαζε με της μητέρας μου. Μου λείπει πολύ. Μερικές φορές τα φαντάσματα με περνούσαν κι εμένα για φάντασμα, κάτι που δεν ήταν καθόλου παράξενο· μόνο το όνομά μου έχει αλλάξει, όχι και το πρόσωπό μου, δυστυχώς. Εξάλλου, η καρδιά μου έκανε κόλπα, σαν παιδί με δύσκολο χαρακτήρα, μόνο που δεν ήταν πια τόσο νέα. Πότε πότε πετάριζε, έτσι, για πλάκα, σαν να ήθελε να μου δείξει τι θα συνέβαινε αν ποτέ αποφάσιζε να κάνει διάλειμμα από τη φροντίδα ενός κουραστικού Γερμανού όπως εγώ.

Όταν γύρισα στο σπίτι στο τέλος της βάρδιας μου, έβρασα νερό για τον καφέ με τον οποίο συνόδενα συνήθως το πρωινό μου σναπς και έκλεισα με προσοχή το γκάζι στο κουζινάκι μου με τις δύο εστίες. Το γκάζι είναι εξίσου εκρηκτικό με το TNT,*

* Η εκρηκτική ουσία τρινιτροτολουόλη. Δεν πρέπει να συγχέεται με τον δυναμίτη που έχει ως βάση του τη νιτρογλυκερίνη. (Σ.ζ.Μ.)

ακόμη και το ισχύο και αραιό αέριο που βγαίνει με θόρυβο από τους γερμανικούς σωλήνες. Έξω από το μουντό κίτρινο παράθυρό μου βρισκόταν ένας σωρός από συντρίμια ύψους είκοσι πέντε μέτρων, άλλη μια παρακαταθήκη των βομβαρδισμών του πολέμου: το εβδομήντα τοις εκατό των κτιρίων του Σβάμπινγκ είχαν καταστραφεί, κι αυτό ήταν καλό για μένα, αφού τα νοίκια των δωματιών είχαν πέσει πολύ. Αυτό στο οποίο έμενα βρισκόταν σε ένα κτίριο υπό κατεδάφιση και είχε στον τοίχο μια ρωγμή τόσο πλατιά και μακριά, που θα μπορούσες να κρύψεις μέσα μια αρχαία πόλη της ερήμου. Μου άρεσε όμως ο σωρός από τα συντρίμια. Με βοηθούσε να θυμάμαι ποια ήταν η ζωή μου μέχρι πρότινος. Μου άρεσε ακόμη και ότι ένας ντόπιος ξεναγός πήγαινε τους επισκέπτες στην κορυφή του σωρού, μέρος κι αυτό της πολυδιαφημισμένης ξενάγησης στο Μόναχο. Στην κορυφή υπήρχε ένας σταυρός και είχες ωραία θέα της πόλης. Η εφευρετικότητα του τύπου ήταν αξιοθαύμαστη. Όταν ήμουν μικρός, είχα τη συνήθεια να ανεβαίνω στην κορυφή του καθεδρικού του Βερολίνου – και τα διακόσια εξήντα τέσσερα σκαλιά – και να περπατάω στην περίμετρο του θόλου με μόνη μου συντροφιά τα περιστέρια· δεν είχα σκεφτεί ποτέ όμως να κάνω σταδιοδρομία σε κάτι τέτοιο.

Ποτέ δεν μου άρεσε ιδιαίτερα το Μόναχο, με την αγάπη του για τις παραδοσιακές φορεσιές και τις χαρούμενες μπάντες χάλκινων πνευστών, με τους πιστούς ρωμαιοκαθολικούς και τους ναζί. Το Βερολίνο μου ταίριαζε καλύτερα, και όχι μόνο επειδή καταγόμουν από εκεί. Το Μόναχο ήταν πιο συντηρητικό, συμμορφωνόταν και κυβερνιόταν πιο εύκολα απ' ό,τι η παλιά πρωσική πρωτεύουσα. Είχα την ευκαιρία να το γνωρίσω καλά τα πρώτα χρόνια μετά τον πόλεμο, όταν η δεύτερη γυναίκα μου, η Κίρστεν, κι εγώ προσπαθήσαμε να διαχειριστούμε ένα ξενοδοχείο στη χειρότερη δυνατή τοποθεσία, ένα προάστιο του Μονάχου με την ονομασία Νταχάου, που είναι πλέον διαβόητο για το στρατόπεδο συγκέντρωσης που είχαν εκεί οι ναζί· δεν μου άρεσε ούτε τότε.

Η Κίρστεν πέθανε, κάτι που δεν βοήθησε και πολύ τα πράγματα, και σύντομα αφότου έφυγα, έχοντας σκοπό να μην ξαναγυρίσω ποτέ, να με πάλι εδώ, χωρίς κάποιο σχέδιο για το μέλλον, ή τουλάχιστον χωρίς σχέδιο για το οποίο να θέλω να μιλήσω, μη τυχόν και ακούει ο Θεός. Δεν θεωρώ πως είναι τόσο ελεήμων όσο πιστεύουν οι Βαυαροί. Ειδικά μια Κυριακή βράδυ. Και σίγουρα όχι μετά το Νταχάου. Ήμουν όμως εκεί και προσπαθούσα να είμαι αισιόδοξος, αν και δεν υπήρχε καθόλου χώρος για κάτι τέτοιο – σίγουρα όχι στο στριμωγμένο μου δωμάτιο –, και έβαζα τα δυνατά μου να βλέπω την καλή πλευρά της ζωής, έστω κι αν η θέα έμοιαζε να εμποδίζεται από έναν ψηλό αγκαθωτό φράχτη.

Για όλα αυτά, ένιωθα μια μικρή ικανοποίηση γι' αυτό που έκανα για να εξασφαλίσω τα προς το ζην· το να καθαρίζω σκατά και να πλένω πτώματα μου φαινόταν καλή εξιλέωση για όσα είχα κάνει στο παρελθόν. Ήμουν μπάτσος, όχι κανονικός μπάτσος, αλλά χρήσιμο τοιράκι στην Υπηρεσία Ασφαλείας για τύπους όπως ο Χάιντριχ, ο Νέμπε και ο Γκέμπελς. Δεν ήταν μια εξιλέωση όπως εκείνη του παλιού Γερμανού βασιλιά Ερρίκου Δ', που, ως γνωστόν, πήγε γονατιστός μέχρι το Κάστρο της Κανόσα για να πάρει άφεση από τον πάπα, αλλά ίσως να έφτανε. Εξάλλου, όπως και η καρδιά μου, τα γόνάτα μου δεν ήταν όπως παλιά. Με μικρές πράξεις, όπως και η ίδια η Γερμανία, προσπαθούσα να φτάσω σιγά σιγά στην ηθική αξιοπρέπεια. Στο κάτω κάτω, δεν μπορεί κανείς να αρνηθεί ότι το σιγά σιγά μπορεί να σε πάει μακριά, ακόμη κι αν προχωράς με τα γόνατα.

Η πραγματικότητα είναι ότι η διαδικασία αυτή είχε λίγο καλύτερα αποτελέσματα για τη Γερμανία παρά για μένα, κι αυτό χάρη στον Γέρο. Έτσι αποκαλούσαμε τον Κόνραντ Αντενάουερ, επειδή ήταν εβδομήντα τριών χρονών όταν έγινε ο πρώτος μεταπολεμικός καγκελάριος της Δυτικής Γερμανίας. Στα ογδόντα ένα του ήταν ακόμα στην εξουσία και ηγέτης των χριστιανοδημοκρατών και, εκτός κι αν ανήκες σε κάποια ριζοσπαστική εβραϊκή ομάδα όπως

η Ιργκούν, που είχε προσπαθήσει κάμποσες φορές να τον δολοφονήσει, έπρεπε να παραδεχτεί ότι έκανε πολύ καλή δουλειά. Ο κόσμος μιλούσε ήδη για το «θαύμα του Ρήνου» και δεν αναφερόταν στον Άγιο Άλμπαν του Μάιντς.* Χάρη στο Σχέδιο Μάρσαλ, στον χαμηλό πληθωρισμό, στην ταχεία βιομηχανική ανάπτυξη και στη σκληρή δουλειά η Γερμανία τα πήγαινε πλέον καλύτερα από την Αγγλία στον οικονομικό τομέα. Αν και αυτό δεν με εξέπληττε ιδιαίτερα· οι Εγγλέζοι παραίτηαν αυτάρεσκοι, κι αυτό τους έκανε κακό. Αφού κέρδισαν δύο παγκόσμιους πολέμους, έκαναν το λάθος να πιστέψουν πως ο κόσμος έπρεπε να τους συντηρεί ες αεί. Το πραγματικό θαύμα ήταν ότι ο υπόλοιπος κόσμος έδειχνε να έχει συγχωρέσει τη Γερμανία για έναν πόλεμο που είχε κοστίσει τη ζωή σαράντα εκατομμυρίων ανθρώπων – παρά το γεγονός μάλιστα ότι ο Γέρος είχε θέσει τέλος στη διαδικασία αποναζιστικοποίησης και είχε εισαγάγει νόμο που έδινε αμνηστία στους εγκληματίες πολέμου, ενέργειες που εξηγούσαν τη μόνιμη και γενική υποψία ότι πολλοί παλιοί ναζί είχαν επιστρέψει στην κυβέρνηση. Ο Γέρος είχε μια χρήσιμη εξήγηση και γι' αυτό: έλεγε ότι πρώτα έπρεπε να εξασφαλίσεις την παροχή καθαρού νερού, και μετά να πετάξεις το βρώμικο.

Ως κάποιος που η δουλειά του ήταν να πλένει νεκρούς Γερμανούς, δεν μπορούσα να διαφωνήσω.

Φυσικά, είχα περισσότερο βρώμικο νερό στον κουβά μου από πολλούς και εκτιμούσα ιδιαίτερα την ανωνυμία στην οποία είχα περιέλθει. Όπως η Γκάρμπο στην ταινία *Γκραντ Οτέλ*, το μόνο που ήθελα ήταν να είμαι μόνος και μου άρεσε η ιδέα να είμαι ανώνυμος περισσότερο απ' ό,τι το κοντό μουσάκι που είχα αφήσει για να με βοηθήσει να παραμείνω έτσι. Ήταν γκριζόξανθο, με μια με-

* Μάρτυρας του χριστιανισμού που αποκεφαλίστηκε από τους Βανδάλους όταν διέσχισαν τον Ρήνο το 406 μ.Χ. Λέγεται πως ήταν Έλληνας από τη Νάξο (Μιχαήλ Ρεμούνδος). Απαντά και ως Άγιος Αλβανός. (Σ.τ.Μ.)

ταλλική χροιά, και με έκανε να φαίνομαι πιο σοφός απ' ό,τι ήμουν. Η ζωή μας διαμορφώνεται από τις επιλογές που κάνουμε φυσικά, ιδιαίτερα από τις λανθασμένες. Η ιδέα όμως ότι είχα ξεχαστεί από την αστυνομία, πόσο μάλλον από τις μεγαλύτερες υπηρεσίες ασφαλείας και αντικατασκοπίας του κόσμου, ήταν, αν μη τι άλλο, ευχάριστη. Η ζωή μου, στα χαρτιά, φαινόταν καλή· πράγματι, μόνο εκεί φαινόταν πως την είχα περάσει σωστά, κάτι που, όπως είχα μάθει τόσα χρόνια στην αστυνομία, ήταν από μόνο του ύποπτο. Έτσι, για να διευκολύνω τη ζωή μου ως Κρίστοφ Γκαντς, περνούσα τον ελεύθερο χρόνο μου σκαλίζοντας το παρελθόν του και επινοώντας πράγματα που είχε κάνει ή κατορθώσει. Μέρη που είχε επισκεφθεί, δουλειές που είχε κάνει και, το πιο σημαντικό, πώς είχε υπηρετήσει στον πόλεμο το Τρίτο Ράιχ. Λίγο πολύ όπως και όλοι οι υπόλοιποι στη νέα Γερμανία. Ναι, όλοι είχαμε γίνει πολύ δημιουργικοί όσον αφορούσε το βιογραφικό μας. Συμπεριλαμβανομένων, απ' ό,τι φαινόταν, και πολλών μελών του χριστιανοδημοκρατικού κόμματος.

Ήπια άλλο ένα ποτό με το πρωινό μου, απλώς για να με βοηθήσει να κοιμηθώ φυσικά, και πήγα για ύπνο, όπου ονειρεύτηκα καιρούς πιο ευτυχισμένους, αν και θα μπορούσε κάλλιστα να είναι προσευχή στον θεό του μαύρου σύννεφου, που κατοικούσε στους ουρανούς. Από τη στιγμή που κανένας δεν απαντάει στις προσευχές, είναι δύσκολο να διακρίνεις τη διαφορά.